บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological method) เพื่อบรรยายและอธิบายประสบการณ์การให้การดูแลของพยาบาลและประสบการณ์การได้รับการดูแลของผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน ซึ่งมีวิธีการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล (Participants)

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เลือกมาจากประชากร 2 กลุ่มในจังหวัดสงขลา คือผู้ป่วยเอดส์ที่เคยได้รับการดูแลจากพยาบาลที่บ้าน จำนวน 6 ราย และพยาบาลวิชาชีพที่เคยมีประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้านอย่างน้อย 6 เดือน ซึ่งเป็นพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลหรือแผนกส่งเสริมสุขภาพที่ให้การดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน จำนวน 6 ราย จำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวได้มาโดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) ความอิ่มตัวของข้อมูล และ 2) คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรในจังหวัดสงขลาทั้งในด้านลักษณะความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นข้อมูลที่พอเพียงที่จะสามารถอธิบายประสบการณ์ที่เกิดขึ้นได้ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้

ผู้ป่วยเอดส์ หมายถึง

1. ผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเอดส์
2. รับรู้ว่าตนเองเป็นเอดส์และเคยได้รับการเยี่ยมบ้าน/ดูแลจากพยาบาลที่บ้าน
3. พูดและสื่อสารภาษาไทยได้เข้าใจ
4. ยินดีและเต็มใจในการบรรยายและอธิบายประสบการณ์การได้รับการดูแลที่บ้าน

พยาบาล หมายถึง

1. พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลหรือแผนกส่งเสริมสุขภาพที่ให้บริการต่อเนื่องที่บ้าน
2. มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้านอย่างน้อย 6 เดือน
3. ยินดีและเต็มใจในการบรรยายและอธิบายประสบการณ์การให้การดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน

เครื่องมือในการวิจัย (Research Instrument)

ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือประกอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. เทปบันทึกเสียง จำนวน 1 เครื่อง
2. ม้วนเทปบันทึกเสียงสำหรับการบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยเอดส์ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป จำนวน 13 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพในอดีต อาชีพปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยของครอบครัวที่ผู้ป่วยอาศัยอยู่ ระยะเวลาที่รับรู้ว่าเป็นเอดส์ ปัจจัยเสี่ยง การจ่ายค่ารักษาพยาบาล และข้อมูลเกี่ยวกับความเจ็บป่วยและการรักษาพยาบาล

ส่วนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์การได้รับการดูแลที่บ้านเป็นแนวคำถามเปิด จำนวน 7 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีข้อคำถามย่อยเพื่อเจาะลึกข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลอธิบาย

ชุดที่ 2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพยาบาล ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานในฐานะพยาบาลวิชาชีพ ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยเอดส์

ส่วนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์การให้การดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน เป็นแนวคำถามเปิด จำนวน 7 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีข้อคำถามย่อยเพื่อเจาะลึกข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลอธิบาย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ชุด ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาปรัชญาของรูปแบบการวิจัย และนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นนี้ไปทดลองใช้โดยการศึกษานำร่องในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มละ 1 ราย ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมากที่สุดเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งก่อนนำไปทดลองใช้ได้ผ่านการตรวจสอบแก้ไขโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและได้รับการตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง ซึ่งเป็นการตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน 1 ท่าน แพทย์เวชปฏิบัติผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน 1 ท่าน และพยาบาลวิชาชีพแผนกเวชปฏิบัติและให้การดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน 1 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะไปปรับปรุงอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collection of the Data)

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 การเตรียมตัวของผู้วิจัย เป็นขั้นตอนที่จำเป็นและมีความสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยได้เตรียมตัวในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1.1 การเตรียมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถามให้มีความครอบคลุมมากที่สุด และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และการอธิบายปรากฏการณ์การดูแล

1.1.2 การเตรียมความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา โดยศึกษาปรัชญา แนวคิดและหลักการ ตลอดจนวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ อันจะนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้องและครอบคลุมปรากฏการณ์ให้มากที่สุด

1.1.3 การเตรียมด้านเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากทฤษฎีด้านเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจดบันทึกภาคสนาม เพื่อให้เกิดทักษะในการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมและลึกซึ้ง

1.1.4 การเตรียมความรู้เกี่ยวกับสถานที่ศึกษา โดยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการให้การดูแลผู้ป่วยที่บ้านของแผนกส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 การเตรียมหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำหนังสือจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในจังหวัดสงขลา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการทำวิจัย พร้อมทั้งติดตามผลการอนุมัติจากหน่วยงาน

1.3 การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาปรัชญาของรูปแบบการวิจัย และร่วมพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ที่มีคุณสมบัติเหมือนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก่อนนำไปศึกษานำร่อง

1.4 การศึกษานำร่อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานำร่อง โดยศึกษาในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่กำหนดกลุ่มละ 1 ราย เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงเครื่องมือก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวม

ข้อมูลจริง และเพื่อฝึกทักษะของเทคนิคต่างๆในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการศึกษาวิจัย

2. ขั้นดำเนินการ

2.1 การสร้างสัมพันธภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างสัมพันธภาพตามขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ผู้วิจัยเริ่มจากการเข้าพบผู้อำนวยการโรงพยาบาลเพื่อแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวาจาอีกครั้งหนึ่งหลังจากนั้นแนะนำตัวกับหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หรือหัวหน้าแผนกส่งเสริมสุขภาพพร้อมทั้งแสดงหนังสืออนุญาตให้เก็บข้อมูล

2.1.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มพยาบาลเพื่อเข้าร่วมวิจัยตามคุณสมบัติที่กำหนด และแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งพร้อมทั้งขอความร่วมมือในการให้เข้าร่วมวิจัย และอธิบายขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลจนเกิดความไว้วางใจและมีความพร้อมที่จะให้ข้อมูลจึงดำเนินการสัมภาษณ์

2.1.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นหาผู้ป่วยด้วยการให้พยาบาลกลุ่มดูแลสุขภาพที่บ้าน (home health care) แนะนำผู้ป่วยให้ และศึกษาประวัติผู้ป่วยเพื่อทำความรู้จักเบื้องต้น และเพื่อศึกษาการรับรู้ต่อโรคและการได้รับการบอกความจริงเกี่ยวกับผลการตรวจและการวินิจฉัยโรค หลังจากนั้นจึงเดินทางไปพบผู้ป่วยที่บ้านพักของผู้ป่วยหรือสถานที่ที่สะดวกสำหรับผู้ป่วยในการสัมภาษณ์ พร้อมกับแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย ตลอดจนอธิบายวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ทราบโดยสังเขปพร้อมทั้งพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล โดยเน้นว่าชื่อจริงและเรื่องราวของผู้ป่วยจะถูกปกปิดไว้เป็นความลับและจะใช้นามสมมุติในรายงานวิจัย ผู้วิจัยให้เวลาในการคิด ตัดสินใจ โดยไม่เร่งรัดและติดตามเยี่ยมผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและมีความไว้วางใจ จนผู้ป่วยมีความพร้อมและให้ความร่วมมือ จึงดำเนินการสัมภาษณ์

2.2 การพิทักษ์สิทธิและจรรยาบรรณของนักวิจัย เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา ผู้วิจัยต้องพูดคุยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเรื่องส่วนตัว ทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกในแต่ละเหตุการณ์ของการพยาบาลและความเจ็บป่วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลในด้านการรักษาความลับ การถูกคุกคามจากการสัมภาษณ์ในประเด็นคำถามที่เจาะลึก ซึ่งอาจกระทบต่อความรู้สึกและความเป็นส่วนตัว ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัย และพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลตลอดจนเตรียมแนวทางการช่วยเหลือดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล โดยแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าจะขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์การให้การดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้านของพยาบาล หรือประสบการณ์การได้รับการดูแลของผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน ถ้าหาก

ผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลก็สามารถปฏิเสธหรือออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา และการเข้าร่วมวิจัยหรือไม่เข้าร่วมวิจัยจะไม่มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายใดๆต่อผู้ให้ข้อมูลและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 อธิบายให้ทราบว่าขณะสัมภาษณ์จะขอบันทึกเสียงด้วยเพื่อความสะดวกและถูกต้องในการจดบันทึกข้อมูล ซึ่งเทปบันทึกการสัมภาษณ์จะเก็บไว้เป็นความลับและจะทำลายเมื่อการศึกษาสิ้นสุดลง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยใช้นามสมมุติซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใดๆต่อผู้ให้ข้อมูล

2.2.3 แจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบถึงระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งโดยประมาณ แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล

2.2.4 ในกรณีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ป่วยเอดส์เกิดภาวะวิกฤตทางด้านจิตใจ ผู้วิจัยได้เตรียมการช่วยเหลือไว้ดังนี้

2.2.4.1หยุดการสัมภาษณ์และเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยระบาย หรือแสดงออกถึงความรู้สึกได้อย่างเต็มที่ โดยรับฟังด้วยความตั้งใจและแสดงความเห็นใจ เปิดโอกาสให้ร้องไห้ถ้าผู้ป่วยต้องการ หรือแสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยเต็มใจให้ผู้ป่วยร้องไห้

2.2.4.2 ช่วยผู้ป่วยในการตัดสินใจเลือกวิธีการเผชิญปัญหาโดยไม่ต่อต้านหรือห้ามผู้ป่วยโดยผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เกิดอันตราย

2.2.4.3 พิจารณาส่งต่อถ้าผู้ป่วยต้องการแหล่งประโยชน์อื่นๆที่ผู้วิจัยไม่สามารถจัดหาให้ได้

2.2.4.4 แสดงความสนใจ ให้กำลังใจและให้ความเมตตา สงสาร

2.2.5 ในกรณีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นพยาบาลเกิดปัญหาในการให้การดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน ผู้วิจัยได้เตรียมการช่วยเหลือไว้ดังนี้

2.2.5.1 หยุดการสัมภาษณ์และเปิดโอกาสให้พยาบาลพูดถึงสภาพปัญหาความรู้สึกและความต้องการได้อย่างอิสระ และให้ความมั่นใจในด้านการปกปิดความลับในข้อมูลเหล่านั้น

2.2.5.2 ให้กำลังใจ ปลอบใจ และช่วยพยาบาลค้นหาทางเลือกตามสภาพปัญหา

2.2.5.3 อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆที่สามารถกระทำได้ เช่น ข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำต่างๆในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน ส่วนความต้องการที่ผู้วิจัยไม่สามารถจัดหาให้ได้ ก็จะแนะนำแหล่งประโยชน์ให้

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 วิธีดังนี้

2.3.1 การสัมภาษณ์ (interviews) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interviews) เนื่องจากปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์เมนนิวติกส์จะเกี่ยวข้องกับการแปลความหมายในปรากฏการณ์ โดยความหมายนั้นจะรวมอยู่ในวัฒนธรรม ภาษา การปฏิบัติและความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติในประสบการณ์ที่สำคัญๆที่เกิดขึ้นทุกวัน วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจความหมายตามที่ผู้ให้ข้อมูลจำได้หรือนึกภาพของประสบการณ์ได้ โดยมีรายละเอียดที่สมบูรณ์ และองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นภาพของประสบการณ์อย่างชัดเจน วิธีการสัมภาษณ์ได้ผสมผสานเทคนิคการฟัง การสะท้อน การบรรยาย การกล่าวซ้ำ การให้ยกตัวอย่างและการเงียบ และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยเริ่มสัมภาษณ์ภายหลังจากได้รับความไว้วางใจ ยินยอมและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ และในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยปล่อยให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกถึงความคิดและความรู้สึกเป็นอิสระ ส่วนเวลาในการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล คือประมาณ 30 นาที -1 ชั่วโมง และจำนวนครั้งของการสัมภาษณ์อยู่ระหว่าง 3-5 ครั้ง โดยพิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูลในแต่ละรายที่สัมภาษณ์

2.3.2 การสังเกต (observations) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observations) โดยสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกขณะให้การดูแลของพยาบาลและขณะได้รับการดูแลของผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน ซึ่งจะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์และการร่วมกิจกรรมของพยาบาลกับผู้ให้ข้อมูลในบางรายที่มีเหตุการณ์การเยี่ยมบ้านในวันสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบสามเส้าของข้อมูล และเพื่อให้สามารถมองประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์เหมือนกับผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อม (world) ของผู้ให้ข้อมูล

2.3.3 การจดบันทึกภาคสนาม (field notes) ผู้วิจัยใช้เพื่อบันทึกเหตุการณ์หรือช่วงเวลาในขณะสัมภาษณ์ว่ามีอิทธิพลต่อผู้ให้ข้อมูลอย่างไร โดยจดบันทึกสรุปสั้นๆในแต่ละเหตุการณ์และตามด้วยการบันทึกรายละเอียดภายในวันนั้น

2.3.4 การบันทึกเทป (tape-record) ผู้วิจัยทำการบันทึกเทปขณะทำการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครบถ้วนสมบูรณ์

2.4 การแปลผลข้อมูลรายวัน หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัน ผู้วิจัยทำการแปลผลข้อมูลรายวันโดย

2.4.1 นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกให้เป็นระเบียบทุกวันหลังการสัมภาษณ์ โดยนำมาถอดเทปเป็นข้อความเชิงบรรยาย เพื่อบันทึกเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขณะสัมภาษณ์

2.4.2 อ่านข้อความจากการถอดเทป เพื่อเลือกข้อความที่เป็นคำบรรยายของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก การให้ความหมายการดูแลและพฤติกรรมการดูแล และทำการตรวจสอบข้อความที่ยังไม่ชัดเจนและครบถ้วน เพื่อจะนำข้อความนั้นไปสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป

2.5 การสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลสิ้นสุดเมื่อข้อมูลมีความอิ่มตัว (saturation of data) โดยพิจารณาจากการที่ไม่สามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ได้อีก และผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกันในข้อมูลที่ได้รับ

2.6 การตรวจสอบข้อมูลรายวัน ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นถูกต้องและตรงกับคำบรรยายและอธิบายของผู้ให้ข้อมูลจริง โดยกำหนดการตรวจสอบข้อมูลไว้ 2 วิธี คือ

2.6.1 การตรวจสอบความตรง (validity) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตที่ได้บันทึกอย่างเป็นระเบียบมาสรุปย่อๆแล้วนำกลับไปย้อนถามผู้ให้ข้อมูลว่าเป็นจริงหรือตรงกับความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลหรือไม่

2.6.2 การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านระเบียบวิธีวิทยาการ (methodological triangulation) คือตรวจสอบโดยใช้วิธีการในการรวบรวมข้อมูลทั้งวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและวิธีการสังเกตควบคู่กัน

2.7 การตรวจสอบข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นข้อสรุปเบื้องต้น (preliminary) หรือการแปลความเบื้องต้น อ่านทบทวนให้ผู้ให้ข้อมูลบางรายฟัง สำหรับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มพยาบาลให้อ่านเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาของโคไลซี่ (Colaizzi, 1978 cited by Beck, 1994) ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยทางการพยาบาลเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Rose, 1990; Trice, 1990; Clarke & Wheeler, 1992; Cohen, 1994; Coward, 1994) และสอดคล้องกับวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ในการตรวจสอบข้อมูล ขั้นตอนดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. อ่านคำบรรยายหรือข้อมูลทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลหลายๆครั้ง เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาหรือปรากฏการณ์ที่สำคัญ (acquired or feeling for them)

2. ดึงข้อความหรือประโยคสำคัญ (extract significant phrases or statement) ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การดูแล เช่น ความหมาย ความรู้สึกและพฤติกรรมการดูแล เป็นต้น

3. นำข้อความหรือประโยคที่สำคัญมากำหนดความหมายในแต่ละประโยค (formulating meaning) และนำไปตรวจสอบความตรงกับผู้ให้ข้อมูลนั้น

4. นำข้อความหรือประโยคที่กำหนดความหมายแล้วมาจัดเป็นหัวข้อ (organize the formulated meaning into clusters of themes) ซึ่งเป็นหัวข้อที่สอดคล้องกับข้อความหรือประโยคสำคัญ และนำหัวข้อทั้งหมดย้อนกลับไปตรวจสอบกับข้อมูลเบื้องต้น เพื่อตรวจสอบความตรงของข้อมูลอีกครั้ง

5. อธิบายปรากฏการณ์การดูแลอย่างละเอียดครบถ้วน (exhaustive description of the phenomenon) โดยเขียนให้มีความต่อเนื่องและกลมกลืนกันระหว่างข้อความหรือประโยค ความหมายและหัวข้อต่างๆ ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องพยายามตัดข้อมูลหรือหัวข้อที่ไม่จำเป็นออก

6. นำคำอธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดไปรวมกันและสรุปเป็นโครงสร้างพื้นฐานของปรากฏการณ์ (essential structure of the phenomenon) เพื่อสรุปเป็นแนวคิดของประสบการณ์และสื่อให้ตรงกับปรากฏการณ์จริงภายใต้การศึกษา

7. ตรวจสอบความตรงของปรากฏการณ์ (final validating step) เป็นการตรวจสอบปรากฏการณ์ที่ประกอบด้วยปรากฏการณ์จริงที่สำคัญๆของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยนำข้อสรุปของปรากฏการณ์ไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบว่า มีความเป็นจริงตามที่บรรยายและอธิบายมาหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปสุดท้ายที่สมบูรณ์และเป็นข้อค้นพบที่ได้จากประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มพยาบาลผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 ราย เป็นผู้ตรวจสอบความตรง ส่วนกลุ่มผู้ป่วยเอดส์ผู้ให้ข้อมูลบางราย เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเช่นเดียวกัน หลังจากนั้นได้ตรวจสอบความตรงอีกครั้งกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 1 ท่าน ก่อนสรุปเป็นประสบการณ์การให้การดูแลของพยาบาลและการได้รับการดูแลของผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน